

> RETOURADRES Postbus 1992, 6201 BZ Maastricht

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

ONDERWERP
kerkenvisie: stand van zaken

DATUM
30 mei 2023
Verz.: 01-06-2023

BIJLAGEN
--

BEHANDELD DOOR
EPG (Eric) Wetzels

TELEFOONNUMMER
043 350 5640

ONZE REFERENTIE
2023.02605

E-MAILADRES
Eric.Wetzels@maastricht.nl

FAXNUMMER
043 - 350 4141

UW REFERENTIE
--

Geachte raadsleden,

Achtergrond

De gemeente Maastricht heeft het initiatief genomen om een kerkenvisie op te laten stellen, gebaseerd op een rijksuitkering (voor Maastricht) van €75.000. In april 2022 is de aanbesteding voor het onderzoek en de rapportage gestart. Hylkema Erfgoed heeft deze aanbesteding gewonnen.

Doel

Een landelijk trend laat zien dat de komende decennia vele kerken zullen 'vrijvallen', als gevolg van verminderd gebruik en terugloop van religieuze gemeenschappen. Doel van de kerkenvisie is om te komen tot een brede en gedragen visie met betrekking tot het behoud en hergebruik van kerkgebouwen en gebedshuizen die in de toekomst leeg komen te staan. In Maastricht gaat het indicatief om 10-20 kerken, die de komende jaren in de problemen komen, door laag gebruik, hoge kosten en kwesties als achterstallig onderhoud en gebrekkige duurzaamheid (energieverbruik, isolatie). De idee is dat we door een heldere visie op te stellen, kunnen voorkomen dat voor elke kerk een ad hoc-oplossing wordt gekozen, waardoor op enig moment in de toekomst de samenhang tussen de voormalige gebedshuizen en de Maastrichtse gemeenschap verdwenen zal zijn. Ook bestaat een risico op (ongewenste) ontwikkeling of zelfs sloop.

De kerkenvisie als technisch instrument gaat over gebouwen, maar het effect van de kerkenvisie betreft vooral hun directe betekenis voor inwoners en bezoekers, hun verbindingsfunctie in buurten en hun betekenis voor de samenhang van onze stad. De kerkenvisie overstijgt het erfgoedbeleid en raakt vele beleidsdisciplines, zoals zorg, armoede, senioren, geestelijke gezondheidszorg en opvang. De kerkenvisie gaat over kansen op vlak van efficiëntie, effectiviteit, vastgoedoplossingen, duurzaamheid, economie en toerisme.

Selectie

Er is in de afgelopen maanden een uitgebreide inventarisatie gemaakt van alle gebedshuizen, kerken, kapellen en begraafplaatsen die vindbaar waren. Het centrale deel van de kerkenvisie zal zich beperken tot *gebedshuizen, die als gebedshuis zijn gebouwd en nog als gebedshuis in gebruik zijn*. Voor de juiste beeldvorming is een totaaloverzicht nodig. Onderstaand een kwalitatief overzicht van de verzamelde data:

DATUM
30 mei 2023

Soort gebedshuis/ onderdeel kerklandschappelijke context	N
Actieve gebedshuizen in Maastricht (in gebruik)	32
Actieve gebedshuizen in transitie (naar herbestemming of sloop)	3
Gebedshuizen als gebedshuis gebouwd en herbestemd	12
Gebedshuizen als gebedshuis gebouwd en gesloopt (van Romeins tot nu)	26
Noodkerken (10 gesloopt, 5 herbestemd)	15
Kloosters vóór 1797 (waarvan 10 herbestemd)	31
Kloosterkapellen vóór 1797 (waarvan 13 herbestemd)	31
Kloosterlocaties ná 1797	62
Kloosterkapellen ná 1797	19
Kapellen in de stad (kerk heeft pastoor, kapel niet), waarvan 6 bestaand of herbestemd	27
Vrijstaande (veld)kapellen (allen bestaand)	11
Grafvelden prehistorie (archeologisch)	> 4
Grafvelden 0-1795 (archeologisch)	27
Kloosterbegraafplaatsen (alle opgeheven)	30
Kerkhof (bij kerk; meeste bestaand)	7
Kerkhof (niet bij kerkhof, dus eigenlijk begraafplaats; bestaand)	8
Militaire begraafplaatsen (archeologisch)	> 2
Totaal aantal geïnventariseerde objecten (incl. 13 doublures en excl. 13 onduidelijke items)	347

Van het vroegere rijke 'kerkenlandschap' is inmiddels veel verdwenen. Al deze kerken, kloosters en kapellen hebben een blijvend effect gehad op het karakter van de stad Maastricht en op de infrastructuur en stedelijke samenhang, precies de elementen waarvoor de gemeente Maastricht vandaag de dag verantwoordelijk is.

Start

Op 16 maart 2023 heeft officiële aftrap van het project kerkenvisie plaatsgevonden, met een startbijeenkomst in het stadhuis. Vervolgens zijn de gesprekken met kerkbesturen en gebedshuiseigenaren gestart. Tevens is een vragenlijst opgesteld waarbij het Maastricht-panel (4.500 respondenten) zal worden benaderd. Zij worden bevraagd op het belang dat burgers aan kerken en gebedshuizen hechten. Ook worden gesprekken (workshops) voorbereid met de relevante beleidsdisciplines (sociaal, vastgoed, economie, cultuur, toerisme, zorg, educatie, maatschappelijke beleidsvelden, zorg, ouderenzorg, armoedebeleid, duurzaamheid, ecologie), en het erfgoedveld.

Kansen en risico's

Gemeente: de gemeente gaat niet over religieus beleid en heeft nauwelijks besluitmacht als het gaat over het verkopen van gebedshuizen en sturen op niet-sloop, al is vigerend beleid voor rijks- en bestemmingsplanmonumenten natuurlijk van kracht. De gemeente gaat wel over ruimtelijke ordening en sociaal beleid (samenhang binnen en tussen buurten) en wil daarom actief deze discussie voeren en kerkeigenaren helpen. De houding van de gemeente is vooral om het gesprek te faciliteren en gezamenlijk tot oplossingen te komen.

Kerkbesturen: de financiële positie van kerkbesturen is soms goed, meestal niet. Kerkgebouwen zijn veelal niet duurzaam of energiezuinig. Sommige kerkbesturen hebben duidelijke toekomstbeelden. Voor enkele binnenstedelijke kerken wordt de idee overwogen om kerken weer actief als 'pelgrimskerk' te gaan gebruiken. Ook zien kerkbesturen mogelijkheden om hun oude maatschappelijke rol weer op pakken, naast natuurlijk de religieuze rol. Verschillende besturen zijn daarnaast actief in het zoeken naar mede-bestemming van hun kerk- of parochiegebouwen, bijvoorbeeld met betrekking tot zorghuizen, ouderenzorg, opvanghuizen

DATUM
30 mei 2023

(asielzoekers/statushouders), dagcentra, wellicht kinderopvang, het tegengaan van eenzaamheid, armoede en als plekken van bezinning & betekenisgeving.

Van belang

Kerkenbesturen zoeken momenteel kansen en ze willen hun maatschappelijke functie weer invullen. Dat kunnen ze niet alleen. De toekomstige leegstand en herbestemming van gebedshuizen is geen probleem alleen van kerkeigenaren. Het gaat de hele stad aan. Nu is het moment om na te denken over de samenhang binnen en tussen buurten. We kunnen functies in de stad herplaatsen, locaties slim doorschuiven, zaken combineren en prioriteren. Maastricht verdient dat.

Wat volgt

Aanvullend op de gemeentelijk inventarisatie worden zoals vermeld gesprekken gevoerd, de kerken bekeken, workshops gehouden en een enquête uitgezet. De resultaten van al deze acties worden in een rapportage verwerkt. Daarna zal dit rapport met een raadsvoorstel aan de raad worden voorgelegd, met daarin ook bouwstenen voor de aanwending van de geormerkte budgetten van een nog in te richten uitvoeringsprogramma kerkenvisie 2024 en 2025 (totaal € 800.000). Mogelijk kunnen de resultaten van de kerkenvisie een belangrijke bijdrage leveren aan verschillende gemeentelijke en stedelijke beleidsvelden zoals boven genoemd. Ook zullen de vastgestelde kaders uit het raadsvoorstel opgenomen worden in de omgevingsvisie.

Het onderwerp kerkenvisie is geagendeerd voor de Domeinvergadering Economie en Cultuur van 7 juni 2023. De kerkenvisie lijkt primair een erfgoedzaak en kan daarom tot domein cultuur gerekend worden. Maar evengoed raakt het onderwerp de domeinen fysiek, vastgoed en sociaal. Vandaar dat overige domeinleden worden uitgenodigd op de aankomende domeinvergadering Economie en Cultuur.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Frans Bastiaens,
Wethouder Stedelijke Ontwikkeling, Cultuur, Veerkrachtige Wijken en Ouderenbeleid